

تحلیل زبان شناختی آرای قضایی بر اساس الگوی خلاق: رویکرد حوزه زبان شناسی حقوقی

پدیدآورنده (ها) : فرزانده پور، فائزه

حقوق :: نشریه قضاوت :: مرداد و شهریور ۱۳۸۹ - شماره ۶۵

صفحات : از ۵۱ تا ۵۴

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/796650>

تاریخ دانلود : ۱۴۰۳/۱۱/۱۷

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- بررسی تاریخی طلاق با توجه به حق طلاق
- انتقال قرارداد در تقابل بین اصول تعهدات و مقتضیات اقتصادی
- بررسی دانش مربیان ورزشی از وظایف قانونی خود در قبال ورزشکاران
- قاعده مایضمن در حقوق مدنی ایران؛ با رویکردی تطبیقی
- ساز و کارهای نظارتی قوه مجریه بر بودجه
- شرط تضمین پرداخت خسارت
- خیار حق انصراف در قراردادهای الکترونیکی
- بررسی نقش صندوق توسعه ملی در تحقق عدالت اقتصادی
- بررسی صحت یا عدم صحت شرط اسقاط حق طلاق ضمن عقد نکاح
- تساوی حقوق زن و مرد در آیین بهائی و تناقضات اجرای تعلیم در بهائیت و بررسی تطبیقی آن با دیانت اسلام؛
- بررسی تعلیم تساوی حقوق زن و مرد
- تحلیلی بر کاداستر ۲۰۳۴
- جایگاه مهریه سنگین در آموزه‌های دینی، آرای فقها و حقوق موضوعه

عناوین مشابه

- تحلیل زبان شناختی آرای قضایی بر اساس الگوی خلاق: رویکرد حوزه زبان شناسی حقوقی
- ارائه الگوی مفهومی (زبان شناختی - حقوقی) برای جرم زبانی تهدید: رویکرد زبان شناسی حقوقی
- تحلیل جرم زبانی « دروغ در نظام قضایی از منظر زبان شناسی حقوقی » (مطالعه موردی در محاکم قضایی تهران)
- کلاهدرداری در نظام قضایی به عنوان جرم زبانی؛ رویکرد زبان شناسی حقوقی
- بازنمایی استعاره های مفهومی طبیعت بر اساس رویکرد زبان شناسی شناختی و نظریه لیکاف و جانسون در شعر شیون فومنی
- تحلیل مفهومی استعاره های نهج البلاغه (رویکرد زبان شناسی شناختی)
- تحلیل جامعه شناختی مجازات درزمینه جرائم آب " مطالعه موردی: آرای قضایی حوزه دشت سیستان "
- تحلیل معناشناسی پیش وند پیش- در زبان فارسی: رویکرد زبان شناسی شناختی
- طراحی الگوی تدوین محتوای الکترونیکی بر اساس رویکرد شناختی برای دروس نظری، با تأکید بر حوزه ی علوم انسانی، در آموزش عالی
- طرح روش تحقیق جهت کاربست نظریه استدلال تولمین در سبک شناسی، تحلیل گفتمان، و زبان شناسی حقوقی

تحلیل زبان‌شناختی آرای قضایی بر اساس الگوی خلاق:

رویکرد حوزه زبان‌شناسی حقوقی

◀ فائزه فرازنده‌پور - مترجم رسمی دادگستری و کارشناس ارشد زبان‌شناسی همگانی

چکیده

این پژوهش در صدد است تا الگوی نوینی را برای تهیه خلاصه آرای قضایی به زبان ساده حقوقی ارائه دهد. در این مقاله، ضمن تحلیل زبان‌شناختی آرای قضایی، الگوی با عنوان «الگوی خلاق» معرفی می‌شود که بر اساس آن طی ۵ مرحله مجزا می‌توان خلاصه آرای قضایی را که حاوی کلان‌گزاره‌های متن است، به زبان ساده حقوقی و به تفکیک موضوع ارائه داد. پیکره زبانی پژوهش عبارت است از ۵۰ دادنامه با موضوع کیفری و حقوقی که به روش تحلیلی - توصیفی از نوع تحلیل محتوا تجزیه و تحلیل می‌شوند. پس از پیاده‌سازی آرا در «الگوی خلاق»، میزان جامعیت متن خلاصه رای و همچنین قابلیت درک و شفافیت بیان آن در مقایسه با متن اصلی به روش «بررسی مقایسه‌ای» و روش «گروه کانونی» بررسی می‌شود. نتایج حاصل از این بررسی‌ها نشان می‌دهد که خلاصه آرای قضایی که از طریق «الگوی خلاق» به دست آمده نه تنها نکات کلیدی متن اصلی را در بر گرفته بلکه در مقایسه با متن اصلی از قابلیت درک و صراحت بیان بیشتری برخوردار است.

کلید واژه‌ها: زبان‌شناسی حقوقی (قضایی)، زبان ساده حقوقی، ساخت موضوعی، نشانگرهای گفتمانی، قواعد کلان متن.

۱- مقدمه

زبان حقوقی که ابزار برقراری ارتباط در حوزه حقوق و ضامن اجرای قانون است، همواره برای غیرحقوق‌دانان درک‌نشده‌ای بوده است؛ به طوری که زبان‌شناسان اروپایی سبک زبان حقوقی را گویشی مجزا تلقی می‌کنند. یکی از دلایل این مسئله آن است که زبان حقوقی برخلاف سایر زبان‌ها، زبانی ایستا است. نتایج حاصل از تحلیل‌های زبان‌شناختی که در این زمینه صورت گرفته نشان می‌دهد که دشواری درک زبان حقوقی نه تنها ناشی از به کارگیری اصطلاحات فنی و حقوقی خاص، بلکه به دلیل ویژگی‌های سبکی و ساختاری این زبان است. به هر حال مخاطب احکام صادره هر گویشوری می‌تواند باشد، خواه باسواد و خواه کم‌سواد و این حق گویشوران یک زبان و مردم یک کشور است که بتوانند مفهوم احکام قضایی که به زبان مادری‌شان نوشته می‌شود درک کنند و بفهمند که آیا رای به محکومیت آنها صادر شده یا حاکمیت آنها و بدانند که به چه دلیل حاکم یا محکوم شده‌اند. تاکنون در ایران هیچ اقدامی در حل مشکل پیچیدگی متون حقوقی صورت نگرفته اما در زبان انگلیسی تلاش‌هایی برای ساده‌نویسی متون حقوقی از طریق فرمول‌های خوانش‌پذیری^۱ و همچنین ویرایش بلاغی متون حقوقی انجام شده که به دلیل ساختار زبانی و پیچیدگی ذاتی زبان حقوقی، هیچ‌گونه تغییر محسوس در این زبان ایجاد نکرده است. اخیراً در اروپا اقداماتی صورت گرفته که هدف آن رواج «زبان ساده حقوقی» است. زبان ساده حقوقی یعنی نوشتن به نحوی که نه تنها برای حقوق‌دانان بلکه برای غیرحقوق‌دانان نیز قابل درک باشد. این زبان از نظر قانونی الزام‌آور و از نظر منطقی، زبانی سازمان‌یافته، دقیق و عاری از ابهام است. بنابراین در این پژوهش سعی شده تا ضمن شناسایی عواملی

که موجب دشواری درک متون حقوقی می‌شود، با بررسی ساخت موضوعی اینگونه متون و کدگذاری ویژگی‌های متنی که از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند، الگویی با عنوان «الگوی خلاق» (الگوی خلاصه‌نویسی آرای قضایی) ارائه شود و به این ترتیب بتوان ضمن ساده‌نویسی آرای قضایی، خلاصه جامعی از آن ارائه داد تا برای غیرحقوق‌دانان قابل درک و برای حقوق‌دانان قابل استناد باشد.

۲- پیشینه پژوهش

زبان‌شناسی حقوقی (قانونی) در کشورهای اروپایی به ویژه انگلیس، کانادا و آمریکا پیشرفت چشمگیری داشته و راهگشای بسیاری از مسائل مربوط به دو رشته زبان‌شناسی و حقوق بوده است. اما این رشته در ایران تا حد زیادی ناشناخته مانده و تاکنون در ایران هیچ اقدامی در خصوص یکی از موضوعات زیرمجموعه زبان‌شناسی حقوقی، یعنی خلاصه‌نویسی متون حقوقی، صورت نگرفته است. از میان پژوهشگران غیرایرانی که در حوزه زبان‌شناسی حقوقی به تحقیق پرداخته‌اند می‌توان راجی شای (۱۹۹۳)، پیتیر تیرسما (۱۹۹۳)، جان گیونز (۱۹۹۴)، جان اولسن (۱۹۹۵) و ملکم کلنارد (۲۰۰۲) را نام برد که با استناد به مبانی زبان‌شناسی نظری و کاربردشناسی و هزاران پرونده حقوقی مطرح شده در محاکم قضایی آمریکا و اروپا به صراحت بیان می‌کنند که رابطه نزدیکی بین رشته زبان‌شناسی و حقوق وجود دارد و این رابطه در دادگاه‌ها با ارائه شواهد زبان‌شناختی، در امر قضاوت و کشف حقایق، بسیار گره‌گشای دستگاه حقوقی بوده است. همچنین در ایران نیز تحقیقات محدودی در این زمینه صورت گرفته که از جمله محققان ایرانی می‌توان حبیبی (۱۳۷۴)، لطیفی‌خواه (۱۳۸۱)، آقاگل‌زاده (۱۳۸۴)، داوودی رئیسی (۱۳۸۴) و صفی (۱۳۸۶) را نام برد. اما

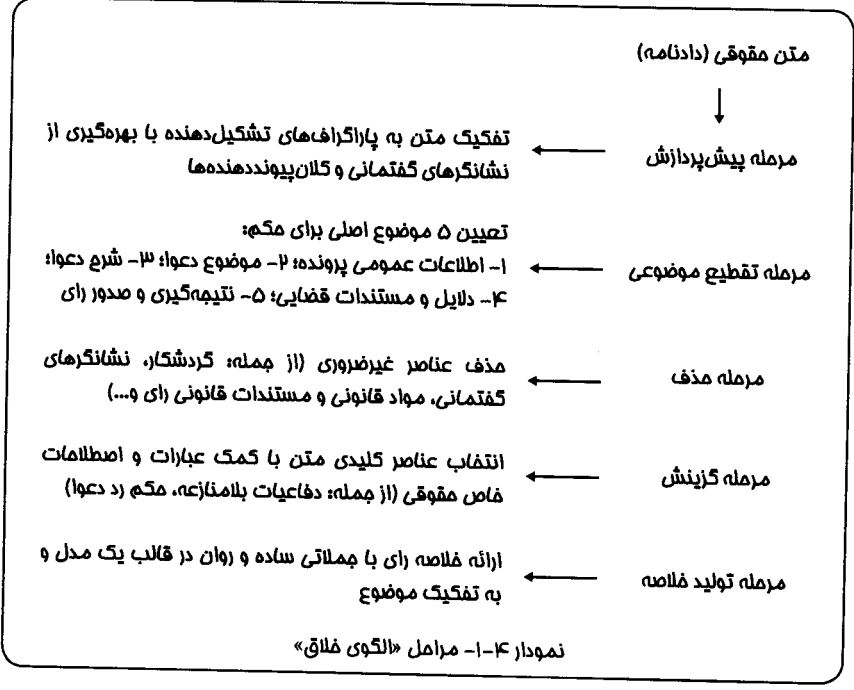
به طور کلی تحقیقات هیچ‌یک از پژوهشگران فوق مرتبط با موضوع این تحقیق نبوده است. بنابراین، این پژوهش نخستین گام در خلاصه‌نویسی آرای قضایی و گسترش زبان ساده حقوقی در ایران است. به علاوه، ارائه «الگوی خلاق» از دیگر نوآوری‌های این پژوهش است، چرا که تاکنون برای خلاصه‌نویسی متون حقوقی هیچ الگو و راهکاری ارائه نشده است. امید است که دستاوردهای این پژوهش بتواند در عمل راهگشای مشکلات موجود و زمینه‌ساز پژوهش‌های ارزشمند آتی باشد.

۳- مبانی نظری پژوهش:

این پژوهش از چارچوب نظری خاصی پیروی نمی‌کند چون اساساً در این حوزه چارچوب نظری خاصی وجود ندارد؛ بلکه با الهام از الگوی فرابند محور وندایک و با استفاده از ابزارهای انسجام متن هلیدی و حسن (به ویژه انسجام‌های پیوندی) از طریق تقطیع موضوعی متن آرا و سپس اعمال قواعد کلان متن از قبیل قاعده حذف، قاعده تعمیم‌دهی و قاعده سختی، خلاصه آرا در قالب «الگوی خلاق» و به زبان ساده حقوقی ارائه شده است.

۴- معرفی پیکره زبانی و روش انجام پژوهش

پیکره داده‌های زبانی این پژوهش عبارت است از ۵۰ رای صادره از دادگاه‌های عمومی جمهوری اسلامی ایران با موضوعات مختلف کیفری و حقوقی، که به روش تحلیلی - توصیفی از نوع تحلیل محتوا بررسی می‌شوند. بدین ترتیب که ابتدا با تحلیل زبان‌شناختی متن آرا، کاستی‌های زبانی که موجب ابهام و دشواری درک متن برای غیرحقوق‌دانان می‌شود را (یعنی مواردی مانند طولانی‌نویسی، عدم رعایت علائم نشانه‌گذاری، استفاده بیش از حد از واژه‌های عربی، به کارگیری اصطلاحات فنی و حقوقی بدون ارائه تعریف

عناصر متن برگزیده می‌شود. این عناصر کلیدی یا به صورت فعل‌اند (مانند: نتیجه‌گیری کردن، صادر و اعلام کردن و...) یا به صورت عبارات و اصطلاحات خاص حقوقی (مانند: دفاعیات بلاوجه، قرارداد دعوا و...) که برخی از این عبارات و اصطلاحات به همراه مثال در جدول ۵-۲ ارائه شده است.

۵) مرحله تولید خلاصه بر اساس «الگوی خلاق»: در این مرحله با اعمال قاعده تعمیم بخشی و قاعده ساختی، خلاصه رای که حاوی عناصر کلیدی متن است به زبان ساده حقوقی و به تفکیک موضوع ارائه می‌شود. به این ترتیب کلان گزاره‌های آرای قضایی به دست می‌آید. (نمودار ۴-۱ در صفحه قبل)

اگرچه در متن این رای الزامات قانونی که باید در نگارش آرای قضایی مورد توجه قرار گیرد رعایت شده اما به لحاظ صوری و محتوایی، اصول سازمان‌بندی متن به طور کامل رعایت نشده است؛ یعنی برای نشان دادن تغییر موضوع از ابزارهای کلامی (مانند: در خصوص، در استناد به، با توجه به اینکه، مستندا به ماده فوق‌الذکر) استفاده شده ولی جنبه‌های صوری آن لحاظ نگردیده است (مانند پاراگراف‌بندی و نشانه‌گذاری). به طور کلی با تحلیل زبان‌شناختی متن فوق و بررسی اصول نگارش آرای قضایی از بعد زبان‌شناختی، می‌توان نکات زیر را برشمرد:

۱- استواری نثر: گرچه نخستین ویژگی رای مطلوب آن است که در نثر آن از اصطلاحات ثقیل حقوقی، واژه‌های عربی، عبارات حرف اضافه‌ای و ساخت مجهول در حد افراط استفاده نشده باشد، اما با توجه به جدول ۵-۱ مشاهده می‌شود که این موارد در رای فوق به وفور دیده می‌شود. البته لازم به ذکر است که ساخت‌های موسوم به ساخت مجهولی که سبب پیچیدگی متن می‌شوند (مثال الف) با آنهایی که آسیبی به معنا نمی‌زنند (مثال ب) تفاوت دارند. مثال الف) «حکم اولیه‌ای که توسط دادگاه صادر شده است.» (به جای «حکم اولیه‌ای که دادگاه صادر کرده است.»)

مثال ب) «حکم اولیه‌ای که به آن اشاره شده است.»
 ۲- رعایت رسم‌الخط: اصول نگارش و قطع و وصل حرف «به» در برخی موارد رعایت نشده که تعداد و نمونه آن در جدول ۵-۱ مشخص شده است. البته علاوه بر حرف «به»، عدم رعایت رسم‌الخط در موارد دیگر هم مشاهده می‌شود که بسیار حائز اهمیت است؛ از جمله اینکه عدم رعایت نیم‌فاصله موجب ایجاد تمایز معنایی می‌شود و در درک متن بسیار موثر است. به عنوان مثال چنانچه بین دو جزء ترکیب «تعیین شده» (خط هفتم رای دادگاه) یک فاصله باشد، فعل مرکب ساخته می‌شود و اگر بین این دو جزء یک نیم‌فاصله باشد، صفت مفعولی ساخته می‌شود. اما همان‌طور که مشاهده می‌شود در متن رای به اشتباه این دو جزء با یک فاصله کامل از هم جدا شده‌اند. (جدول ۵-۱)

ه) نتیجه‌گیری و صدور رای: در این قسمت قاضی بر اساس مواد قانونی مربوط به موضوع رای صادر می‌کند. بدین ترتیب این قسمت نشان می‌دهد که به موجب رای دادگاه، موضوع مورد اختلاف طرفین حل و فصل شده (حکم صادر شده) یا به موجب صدور قرار، دعوا مردود و یا غیرقابل استماع اعلام گردیده است.

۳) مرحله حذف: در این مرحله، با اعمال یکی از قواعد کلان در دستور متن (قاعده حذف)، مطالب غیر ضروری که حذف آنها به محتوای اصلی متن و جان کلام لطمه‌ای نمی‌زند، حذف می‌شود؛ از جمله: بخش گردشکار، برخی از اظهارنظرهای طرفین دعوا و علائم گفتگمانی.
۴) مرحله گزینش: در این مرحله مهم‌ترین و کلیدی‌ترین

تحلیل زبان‌شناختی یک نمونه دادنامه

شماره پرونده: ۱۶۵/۲۰۷۸/۸

و ج

شماره و تاریخ دادنامه: ۷۷/۲۹/۱۱۱

مرجع رسیدگی: شعبه ... دادگاه عمومی ...

خواهان: آقای موسی ... به نشانی ...

خواسته: تخفیف مجازات

رای دادگاه:

در خصوص تقاضای آقای موسی ... محکوم‌علیه

دادنامه شماره ۷۵/۱۰/۱۸-۲۲۵۳ صادره از این دادگاه که

به موجب آن نامبرده به تحمل دو سال حبس و پرداخت

مبلغ ۷۵ میلیون ریال جزای نقدی و پرداخت مبلغ یکصد

و پنجاه میلیون ریال به تضامن در حق سه نفر از شکات

آقای علی ... و حجت‌الله و پرویز ... محکوم شده است. به

تخفیف در تخفیف در مجازات با توجه به گذشت شاکي

خصوصی و در استناد بماده ۲۵ اصلاحی پاره‌ای از قوانین

دادگستری مصوب ۱۳۵۶. با توجه به این که آقای حجت

... احد از شکات اعلام گذشت نموده است فلذا دادگاه

محکوم‌علیه را مستحق تخفیف دانسته و مستندا به ماده

فوق‌الذکر مجازات تعیین شده در مورد نامبرده را به شرح

زیر تخفیف و تبدیل می‌نماید:

۱- دو سال حبس تعزیری به یک سال حبس ۲-

جزای نقدی مبلغ ۷۵ میلیون ریال به مبلغ چهل میلیون

ریال ۳- رد مال به نسبت سهم دو نفر دیگر شکات این

رای حضوری و قطعی است.

علت اختصاری به کار رفته در تجزیه و تحلیل آراء عبارات اند: وج

(واژه حقوقی)، وج (واژه عربی)، ع (عبارت حرف اضافه‌ای)، س

م (ساخت مجهول)، رخ (رسم الخط)، ع (علامت نا به جا)

ساده و قابل فهم برای آنها) تعیین کرده و از طریق شناسایی علائم گفتگمانی و نشانه‌های زبانی و تفکیک موضوعی متن رای به ۵ موضوع اصلی که در همه دادنامه‌های مشترک است، با اعمال قواعد کلان، نکات کلیدی متن استخراج شده و در نهایت خلاصه رای به زبان ساده حقوقی و به تفکیک موضوعی طی ۵ مرحله و در قالب «الگوی خلاق» ارائه می‌گردد. در پایان، به منظور آزمون الگو از نظر میزان جامعیت خلاصه آرا از دیدگاه حقوقی و قابلیت درک آن برای غیرحقوق‌دان، دو روش مجزا یعنی روش «گروه کانونی» و روش «بررسی مقایسه‌ای» اتخاذ گردیده است.

۱-۴. مراحل «الگوی خلاق»
 پردازش پیکره زبانی این پژوهش (دادنامه‌ها) و ارائه خلاصه آن طی یک فرایند ۵ مرحله‌ای صورت می‌گیرد که در ادامه شرح داده می‌شود.

۱) مرحله پیش‌پردازش: به منظور کشف نحوه توزیع اطلاعات در متن، ابتدا با بهره‌گیری از نشانگرهای گفتگمانی و کلان‌پیوندهای متداول در این گونه متون، متن رای را به پاراگراف‌های تشکیل‌دهنده آن تفکیک می‌کنیم.

۲) مرحله تقطیع موضوعی: از آنجا که معمولا در نگارش آرای قضایی، اصل طولانی‌نویسی و عدم رعایت اصول نشانه‌گذاری حاکم است، اغلب کل متن در غالب یک جمله تلقی می‌شود (یعنی سطح خرد و کلان متن یکی است) که این امر موجب دشواری درک پیام متن می‌گردد. بنابراین به منظور تقطیع متن به موضوع‌های مختلف، ساخت کلان متن را مبتنی کار قرار می‌دهیم و با توجه به ساخت موضوعی آرا، ۵ موضوع اصلی را که در همه دادنامه‌ها مشترک است در نظر می‌گیریم. سپس واحدهای متنی مربوط به هر یک را (که یک موضوع گفتگمانی محسوب می‌شود) در بخش مربوط به خود قرار می‌دهیم؛ یعنی تا جایی که موضوع گفتگمان عوض می‌شود یک مبتدای گفتگمانی تلقی کرده و یک بخش را به آن اختصاص می‌دهیم. بدین ترتیب متن رای تقطیع موضوعی می‌شود. این ۵ موضوع عبارتند از:

الف) اطلاعات عمومی پرونده: اطلاعات اولیه‌ای که معمولا در ابتدا و انتهای دادنامه‌ها می‌آید و مواد قانونی و مستندات قانونی رای در گروه اطلاعات عمومی پرونده قرار می‌گیرد.

ب) موضوع دعوا (خواسته / اتهام): مطالب این قسمت نشان‌دهنده خواسته خواهان (در امور حقوقی) یا اتهام متهم (در امور کیفری) است؛ یعنی در حقیقت نشان می‌دهد که خواهان یا شاکي به چه دلیل دادخواست یا شکوایتیه تقدیم کرده است.

ج) شرح دعوا: در این قسمت شرح واقعه و آنچه بین طرفین دعوا رخ داده به ترتیب تقدم و تاخر ذکر می‌شود. در حقیقت مطالب این قسمت نشان می‌دهد که خوانده / متهم چه کاری را در حق خواهان / شاکي انجام داده و در دفاع از حق خود چه دلایلی دارد.

د) دلایل و مستندات قضایی: در این قسمت با توجه به حقایق کشف شده، قاضی معمولا ادعا، دلایل یا دفاعیات یکی از طرفین دعوا را مستند و مستدل تشخیص می‌دهد (البته گاهی هم هر دو و یا هیچ یک را محق نمی‌داند). اصولا این قسمت از رای برای حقوق‌دانان بسیار حائز اهمیت است چرا که نشانگر دلایلی است که بر اساس آن قاضی خواسته خواهان و یا اتهام متهم را ثابت و محرز تشخیص می‌دهد و یا دعوی مطرح شده را مردود اعلام می‌کند.

اصطلاحات و واژه‌های تخصصی	تعداد	نمونه
مقتضی	۱۶	میس تصریری، رد مال، ممتهم‌علیه
واژه‌های عربی	۱۱	تضامن، شکات، فوق‌الذکر
عبارات حرف اضافه‌ای	۷	به موجب آن، در استناد به، در خصوص
ساخت مجهول	۱	ممتهم شده است
رسم‌الخط	۱۰	به موجب، به ماده، تعیین شده

عبارتنداز:

- تقاضای محکوم علیه دادنامه... به تخفیف در مجازات با توجه به گذشت شاکی خصوصی.
- احدی از شکات اعلام گذشت نموده است.
- دادگاه محکوم علیه را مستحق تخفیف دانسته.
- مجازات تعیین شده در مورد نامبرده را به شرح زیر تخفیف می‌دهد:
- ۱- دو سال حبس تعزیری به یک سال حبس ۲- جزای نقدی مبلغ ۷۵ میلیون ریال به مبلغ چهل میلیون ریال ۳- رد مال به نسبت سهم دو نفر دیگر شکات.
- ۵-۱-۵- مرحله تولید خلاصه:

«خلاصه دادنامه در قالب الگوی خلاق»

۱- اطلاعات عمومی پرونده:

شماره پرونده: ۱۶۵/۲۰۸۷۸

شماره و تاریخ دادنامه: ۱۱۱-۷۷۲/۹

مرجع رسیدگی: شعبه... دادگاه عمومی...

خواهان: آقای موسی... به نشانی...

مستند قانونی رای: ماده ۲۵ اصلاحی پاره‌ای از قوانین دادگستری مصوب ۱۳۵۶

نوعی رای: قطعی

۲- موضوع دعوا (خواسته):

تقاضای تخفیف مجازات به علت گذشت شاکی خصوصی

۳- شرح دعوا:

بر اساس دادنامه شماره... خواهان به تحمل دو سال حبس تعزیری، پرداخت جزای نقدی به مبلغ ۷۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال، پرداخت ۱۵۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال به طور مستقل به سه نفر از شاکی‌ها محکوم شده است.

۴- دلایل و مستندات قضایی:

با توجه به گذشت یکی از شاکی‌ها، دادگاه خواهان را مستحق تخفیف مجازات تشخیص می‌دهد.

۵- نتیجه گیری و صدور رای:

به استناد ماده قانونی فوق، دادگاه مجازات خواهان را به شرح زیر تخفیف می‌دهد:

۱- یک سال حبس تعزیری؛ ۲- جزای نقدی به مبلغ ۴۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال؛ ۳- پس دادن سهم دو نفر از شاکی‌ها.

* با توجه به نمودار زیر که فراوانی کمیت زبانی بخش‌های مختلف در خلاصه رای را نشان می‌دهد می‌توان نتیجه گرفت که در این رای «بخش نتیجه‌گیری و صدور رای» بیشترین حجم از خلاصه را در بر گرفته است. (نمودار ۵-۱)

به گذشت شاکی خصوصی و در استناد به ماده ۲۵ اصلاحی پاره‌ای از قوانین دادگستری مصوب ۱۳۵۶ با توجه به اینکه آقای حاجت... احدی از شکات اعلام گذشت نموده است. فلذا دادگاه محکوم علیه را مستحق تخفیف دانسته و مستندا به ماده فوق‌الذکر مجازات تعیین شده در مورد نامبرده را به شرح زیر تخفیف و تبدیل می‌نماید ۱- دو سال حبس تعزیری به یک سال حبس ۲- جزای نقدی مبلغ ۷۵ میلیون ریال به مبلغ چهل میلیون ریال ۳- رد مال به نسبت سهم دو نفر دیگر شکات. این رای حضوری و قطعی است.

۵-۱-۲- مرحله تقطیع موضوعی:

الف) اطلاعات عمومی پرونده:

شماره پرونده: ۱۶۵/۲۰۸۷۸

شماره و تاریخ دادنامه: ۱۱۱-۷۷۲/۹

مرجع رسیدگی: شعبه... دادگاه عمومی...

خواهان: آقای موسی... به نشانی...

خواسته: تخفیف مجازات

ب) موضوع دعوا (خواسته) و (ج) شرح دعوا

در خصوص تقاضای آقای موسی... محکوم علیه دادنامه شماره ۲۲۵۳-۱۱۱/۷۵/۱۰/۱۸-۷۵ صادره از این دادگاه که بموجب آن نامبرده به تحمل دو سال حبس و پرداخت مبلغ ۷۵ میلیون ریال جزای نقدی و پرداخت مبلغ یکصد و پنجاه میلیون ریال به تضامن در حق سه نفر از شکات آقای علی... و حاجت‌اله... و پرویز... محکوم شده است. به تخفیف در مجازات با توجه به گذشت شاکی خصوصی و

د) دلایل و مستندات قضایی

در استناد به ماده ۲۵ اصلاحی پاره‌ای از قوانین دادگستری مصوب ۱۳۵۶. با توجه به اینکه آقای حاجت... احدی از شکات اعلام گذشت نموده است. فلذا دادگاه محکوم علیه را مستحق تخفیف دانسته.

ه) نتیجه‌گیری و صدور رای

و مستندا به ماده فوق‌الذکر مجازات تعیین شده در مورد نامبرده را به شرح زیر تخفیف و تبدیل می‌نماید. ۱- دو سال حبس تعزیری به یک سال حبس ۲- جزای نقدی مبلغ ۷۵ میلیون ریال به مبلغ چهل میلیون ریال ۳- رد مال به نسبت سهم دو نفر دیگر شکات. این رای حضوری و قطعی است.

۵-۱-۳- مرحله حذف: در این مرحله عبارات و گزاره‌های غیرضروری که در متن فوق‌الذکر خط کشیده شده با اعمال قاعده حذف، از داخل متن برداشته می‌شود.

۵-۱-۴- مرحله گزینش: عبارات و گزاره‌های کلیدی این رای

۳- پرهیز از طولانی‌نویسی: به طور کلی به علت عدم رعایت اصول پاراگراف‌بندی و نشانه‌گذاری، متن رای یک جمله طولانی محسوب می‌شود که این امر، موجب ایجاد ابهام و دشواری درک برخی از قسمت‌های متن فوق شده است؛ به عبارت دیگر، در رای مذکور جملات بسیاری میان واژه‌ها «تقاضا» (در جمله اول) و تقاضای محکوم علیه (در جمله چهارم) قرار گرفته که این فاصله میان کلمه «تقاضا» و مورد تقاضا، رای را بسیار سنگین و غیر سلیس کرده است.

۴- رعایت نشانه‌گذاری: در رای فوق، جز در یک مورد که آن هم اشتباه به کار رفته، از هیچ یک از علائم نوشتاری از قبیل نقطه، ویرگول، نقطه ویرگول و مانند آن استفاده نشده است.

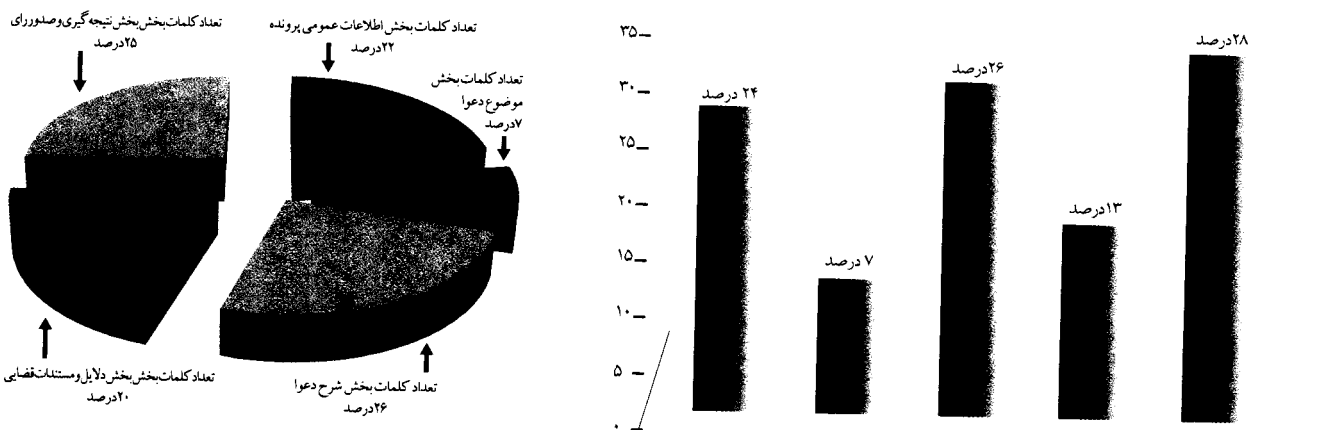
در حقیقت جملات رای به اندازه‌ای طولانی بوده که دادگاه برای کوتاه نمایاندن جمله در سطر چهارم و پنجم به طور نادرست علامت نقطه را به کار برده چرا که در سطر چهارم عبارت «به تخفیف در مجازات» - که خواسته محکوم علیه بوده است - از نظر منطقی و نگارشی جزء پیوسته به کلام قبل است. همچنین در سطر پنجم نیز پس از عبارت «مصوب ۱۳۵۶» به جای استفاده از علامت ویرگول به اشتباه از علامت نقطه استفاده شده که این امر موجب دشواری خواندن و درک متن گردیده است.

۵- خطای نگارشی: حرف اضافه‌ای که به همراه کلمه «استناد» به کار می‌رود، «به» است و ترکیب «در استناد به ماده...» ترکیب نادرستی است. همچنین قسمتی از رای، با این عبارت که «دادگاه... مجازات تعیین شده در مورد نامبرده را به شرح زیر تخفیف و تبدیل می‌نماید... نادرست است. در واقع در این جمله، فعل «می‌نماید» مشتق از مصدر «نمودن» معطوف به «تخفیف» با مصدر «نمودن» به کار نمی‌رود و مجازات را هیچ‌گاه نمی‌توان تخفیف نمود. برای بیان این مقصود می‌توان چنین عبارتی را به کار برد: «دادگاه... مجازات معین شده برای متهم را به شرح زیر تخفیف می‌دهد» یا «دادگاه... با قبول تخفیف مجازات، آن را به مجازات زیر تبدیل می‌نماید.»

۵-۱-۵- پیاده‌سازی دادنامه در «الگوی خلاق»

۵-۱-۱-۱- مرحله پیش‌پردازش:

در خصوص تقاضای آقای موسی... محکوم علیه دادنامه شماره ۲۲۵۳-۱۱۱/۷۵/۱۰/۱۸-۷۵ صادره از این دادگاه که به موجب آن نامبرده به تحمل دو سال حبس و پرداخت مبلغ ۷۵ میلیون ریال جزای نقدی و پرداخت مبلغ یکصد و پنجاه میلیون ریال به تضامن در حق سه نفر از شکات آقای علی... و حاجت‌اله... و پرویز... محکوم شده است. به تخفیف در مجازات با توجه

نمودار ۵-۱-۲: فراوانی کمیت زبانی بخش‌های مختلف در خلاصه آرای ۵۰-۱

نمودار ۵-۱-۳: فراوانی کمیت زبانی بخش‌های مختلف در خلاصه دادنامه

پس از تحلیل ۵۰ دادنامه (بیکره زبانی پژوهش) و بررسی فراوانی کمیت زبانی بخش‌های مختلف خلاصه هر یک از آنها، به طور کلی همان‌طور که نمودار ۵-۲ نشان می‌دهد، مشاهده شد که در مجموع بخش «شرح دعوا» بیشترین حجم از خلاصه آرا را در بر می‌گیرد. اما نتایج حاصل از بررسی‌هایی که به روش گروه کانونی صورت گرفت حاکی از آن است که از دیدگاه حقوقی، بخش «دلایل و مستندات قضایی» که رای قاضی بر اساس آن صادر می‌شود مهم‌ترین بخش از خلاصه محسوب می‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که اهمیت بخش‌های مختلف خلاصه آرای قضایی (به لحاظ معنای زبانی) و کمیت زبانی داده‌های مستخرج از آرای قضایی در هر بخش از خلاصه رای (به لحاظ حجمی) الزاماً با هم رابطه مستقیم ندارند. (نمودار ۵-۲ در صفحه قبل و جدول ۲-۵ در همین صفحه)

۶- نتایج پژوهش

تحلیل متن آرای قضایی نشان می‌دهد که از لحاظ زبان‌شناختی، دشواری‌ها و پیچیدگی‌های متن آرای قضایی ناشی از سبک و ساختار پیچیده آن است. از جمله: طولانی‌نویسی، استفاده فراوان از واژه‌های عربی و عبارات حرف اضافه‌ای، عدم رعایت اصول نشانه‌گذاری و همچنین به کارگیری واژه‌های تخصصی و اصطلاحات حقوقی (بلون ارائه تعریف مناسب به طوری که برای غیرحقوق‌دانان هم قابل فهم باشد). همچنین طی پیاده‌سازی رای در «الگوی خلاق» مشاهده شد که با تقطیع ساخت موضوعی متن رای دادگاه می‌توان به مضمون هر بخش و همچنین علائم گفتمانی و اصطلاحات خاص حقوقی هر قسمت پی برد و با شناسایی ساخت موضوعی آرای قضایی و تقطیع آن به مضامین مختلف و سپس حذف عناصر و گزاره‌های غیرضروری متن، می‌توان بدون هرگونه لطمه به انسجام معنایی متن رای، عبارات کلیدی آن را از سایر عناصر غیرضروری مجزا ساخت. پس از آزمودن الگو به روش «گروه کانونی» به این نتیجه رسیدیم که اهمیت بخش‌های مختلف خلاصه آرای قضایی (به لحاظ معنای زبانی) و کمیت زبانی داده‌های مستخرج از آرای قضایی در هر بخش از خلاصه رای (به لحاظ حجمی) الزاماً با هم رابطه مستقیم ندارند. همچنین آزمودن الگو به روش بررسی مقایسه‌ای نشان داد که «الگوی خلاق» موجب ارتقای پیوستگی معنایی، قابلیت درک آسان‌تر و شفافیت و صراحت بیان بیشتر در متن آرای قضایی می‌شود.

از نتایج فرعی این پژوهش این است که آرای مدنی را راحت‌تر از آرای کیفری می‌توان خلاصه‌نویسی کرد زیرا مباحث مدنی عرفی‌تر از مباحث کیفری است. همچنین برخی از واژه‌ها و اصطلاحات حقوقی که دارای معنای عمیق هستند را نمی‌توان به راحتی ساده‌نویسی کرد (مانند: جائفه، حارصه، قسامه، ارش، اماره)، بنابراین لازم است برای به‌گزینی واژه جایگزین، با یک حقوق‌دان مشورت شود. یافته‌های تحقیق حاضر می‌تواند در موارد زیر کاربرد داشته باشد:

* کمک به حقوق‌دانان در تفهیم متن رای به غیرحقوق‌دانان و تسریع فرآیند دادرسی
* کارآفرینی برای دانش‌آموختگان رشته‌های زبان‌شناسی، ادبیات و حقوق در زمینه خلاصه‌نویسی متون حقوقی به زبان ساده حقوقی

* تقویت ارتباط میان حقوق‌دانان و عامه مردم

* کمک به جامعه مترجمان رسمی در درک نکات کلیدی متون حقوقی و وفاداری به مفهوم اصلی متن در حین ترجمه
* راه‌اندازی یک «بانک اطلاعات حقوقی» که خلاصه آرای قضایی و متون حقوقی را به زبان ساده و به طور رایگان در اختیار عموم قرار می‌دهد.

پی‌نوشت:

۱- علائم اختصاری به کار رفته در تجزیه و تحلیل آرا عبارتند از: و ح (واژه حقوقی)، و ع (واژه عربی)، ع ح (عبارت حرف اضافه‌ای)، س م (ساخت مجهول)، ر خ (رسم‌الخط)، ع ن (علامت ناهبجا).

فهرست منابع فارسی

- آفاکل زاده، فردوس، (۱۳۸۴)، «زبان‌شناسی قضایی (حقوقی): رویکردی نوین در زبان‌شناسی کاربردی»، مجموعه مقالات نخستین همایش انجمن زبان‌شناسی ایران، تهران، انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، ص ۲۱۵ - ۲۲۵.
- حبیبی، حسن، (۱۳۷۴)، «زبان حقوقی»، مجله‌نامه فرهنگستان، س ۱، ش ۱، ۱۳-۳۷.
- خسروی، محمدرضا، (۱۳۸۴)، «آیین نگارش حقوقی»، تهران، موسسه انتشاراتی نگاه‌بینه.
- داوودی رئیس، ماندانا، (۱۳۸۴)، «تاثیر روابط قدرت بر ژانر دفاع کودکان بزهکار»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.
- شای، راجر دیلیو، (۱۳۸۲)، «زبان‌شناسی قانونی»، ترجمه اعظم

استاجی، مجله زبان‌شناسی، س ۲۰، ش ۲، ص ۱۶۳-۱۷۴.
- صالحی‌راد، محمد، (۱۳۸۵)، «آیین نگارش آرای قضایی»، تهران: موسسه انتشاراتی نگاه‌بینه.

- صفی، نفیسه، (۱۳۸۶)، «ویژگی‌های کلامی جمل‌های میان زنان و مردان در دادگاه خانواده شهر تهران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد زبان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه پیام‌نور.

- لطیفی‌خواه، پریا، (۱۳۸۱)، «بررسی ساختار نحوی متن قانون مدنی»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته زبان‌شناسی، تهران: دانشگاه آزاد واحد مرکز.

- ون‌دایک، تئون، (۱۳۸۲)، «مطالعاتی در تحلیل گفتمان»، ترجمه بیروز ایزدی و همکاران [تهران]: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.

- هومن، حیدرعلی، (۱۳۸۵)، «راهنمای علمی پژوهشی کیفی»، تهران: انتشارات سمت.

فهرست منابع انگلیسی:

Brown, G. & G. Yule, (1983). Discourse Analysis. - Cambridge: Cambridge University Press
Coulthard, M. ana A. Johnson, (2007). - Introduction to Forensic Linguistics: Language in Evidence. London & New York: Routledge
Gibbons, J., (1994). Langiage & Law. London & - New York: Longman Publishing
Halliday, M. A. K. and R. Hassan, (1976). - Cohesion in English. London: Longman
Olsson, J., (2003). What Is Forensic Linguistics? - England: Nebraska Wesleyan University
Shuy, R. W., (1998). Bureaucratic Language - in Government & Busness. Washington D. C.: Georgetown University Press
Linguistics in the Courtroom: A Practical , (2006) - Guide. New York: Oxford University Press
Tiersma, P. and L. Solan, (2004). Cops & - Robbers: Selective Literalism in American Law. In: .266-Law & Society Review, vol38, no2. PP 222
Vandijk, T. A., (1977). Text & Context. London: - long man

جدول ۵-۷- برخی از عبارات مقوهی و نشانگرهای گفتمانی در آرای قضایی

عنوان	عبارات مقوهی و نشانگرهای گفتمانی در آرای قضایی	مثال
موضوع دعوا	در خصوص بطرفیت بفواسته	در خصوص دادخواست تقدیمی فلان... شرکت ... بطرفیت شرکت ... بفواسته
شرح دعوا	با این توضیح که با تقاضای صدور حکم با تقدیم دادفوات	با توضیح اینکه فواهان مکتوب نموده که بر اثر تصادف... با تقاضای صدور حکم مبنی بر جبران خسارات وارده فواهان با تقدیم دادخواست فوق مدعی عدم ایفای تعهدات از سوی فواانده است.
دلایل و مستندات قضایی	با عنایت به به لفاظ نظریه کارشناسی با استناد به مؤیدات شهادت شهید	با عنایت به ممتویات پرونده به لفاظ نظریه کارشناسی با استناد به مؤیدات شهادت شهید که جملگی بر عسرت فواهان (پرداخت فخصتا) وامده دبه مکایت دارد
نتیجه‌گیری و صدور رای	لذا / علیهذا ثابت و محم و محرز تشفیص دادن مکم به رد دعوی / مکم بر بطلان دعوا / مکم بر بی‌مقی فواهان	لذا / علیهذا با عنایت به مراتب مال‌الذکر فواسته، فواهان را ثابت و موجه تشفیص داده و مکم به رد دعوی / مکم بر بطلان دعوی / مکم بر بی‌مقی فواهان صادر و اعلام می‌نماید.